

13.09.2021 postimees.ee toimetaja: Aimar Altosaar

Doktoritöö halli digilõhe ületamisest: inimene, kes ise internetikeskkonda kasutab, ei oska seda automaatselt ka teistele edasi õpetada.

Vanemaealiste uurija Tiina Tambaum kaitses täna Tallinna Ülikoolis doktoritöö «Teismelised juhendajatena interneti kasutamisoskuste kujundamisel vanemaealiste sihtgrupis» («Teenaged Tutors Facilitating the Acquisition of e-Skills by Older Learners»).

Teadaolevalt on vanemaealiste digioskused noorematest palju kehvemad. Kuna digioskusi läheb järjest rohkem vaja kõigil eagrupidel, et tagada soovitud elukvaliteeti, on vaja midagi ette võtta, et ka vanemate inimeste digioskused oluliselt paraneksid.

Digioskuste õpetamine võiks olla võimalikult kodulähedane ning toimuda pidevalt. Tiina Tambaumi töös uuriti, kui head õpetajad võiksid olla noored teismelised nõ loomulike juhendajatena vanemaealistele ning kuidas tuleks neid selleks rolliks ette valmsitada.

Vanemaealiste digioskused on noorematega võrreldes kehvapoolsed. Probleem ei ole ajutise iseloomuga ning see ei kao aastatega iseenesest. Lahenduseks saab olla pidev õppimisvõimalus, mis oleks ka kodulähedane. Selleks võiks pakkuda juhendaja rolli kooliõpilastele. Doktoritöös uuriti, kuidas teismelised loomulike juhendajatena digioskusi vanemaealistele õpetavad ning kas ja kuidas peaks neid selleks rolliks ette valmistama.

Doktoritöös tuuakse ära andmed Euroopa ja Eesti kohta. Euroopas on 2019. aasta seisuga 55–74-aastaste seas algtasemel digioskused vaid kahel inimesel viiest. Eestis ei kasuta Internetti 55–64aastatest 15% ja 65–74aastastest 38%, samas kui Soome eakaaslaste seas on see osakaal vastavalt 4% ja 10%. Kujunenud olukorda nimetatakse halliks digilõheks. Mida laialdasemalt on digivahendid kasutusel, seda suuremaks kujunevad erinevused eri põlvkondade kasutajate vahel.

Saame doktoritööst teada, et igapäevaelus tarviliku uue tehnoloogiaga kohanemine ei ole vanemate vanuserühmade seas midagi sellist, mis toimub iseenesest. Senist olukorda digioskuste õppimisel iseloomustab mitte niivõrd

õppimisvõimaluste puudumine vaid õppimise puudumine. Teiste sõnadega ei piisa sellest, et äpid ja veebikeskkonnad on kasutamiseks kättesaadavad, samuti mitte sellest, et õppimise võimalused on kättesaadavad. Oluline on küsimus, kuidas uusi oskusi omandatakse ja kuidas pakutakse juhendamist, mis viib tulemuseni ehk selleni, et õppija suudab jääda uusi oskusi iseseisvalt kasutama.

Tiina Taubbaum uuris detailselt õppimise ja juhendamise dialoogi ja keskendus selles juhendaja käitumisele, s.o juhendamisoskusteta noore pedagoogilistele võtetele. Töös püstitatakse küsimused, kuivõrd peaks teismeline juhendaja olema valmis ise määratlema õppesisu, kui ta juhendab vanemas eas õppijat madalamate internetioskuste omandamisel. Mida oleks vaja teismelisele juhendajale selgitada juhendamistehnikate kohta ning kas peaks talle eelnevalt tutvustama vanemate õppijate eripärasid. Samuti otsitakse vastust küsimusele, kuidas mõjutab teismelise loomulikke juhendamist see, kui ta on selleks iseseisvalt ette valmistunud, samuti, milliseks kujuneb juhendamine, kui juhendaja ei ole tuttav selle internetikeskkonnaga, mida ta õpetab.

Taubbaum: «Arusaam, et inimene, kes oskab ise internetikeskkonda kasutada, oskab selle kasutamist automaatselt ka teistele edasi õpetada, on väär.» Analüüsis jõudis autor soovituseni, et koduvälises õppes peaks pakkuma noorele juhendajale väljaõpet interaktiivsetest juhendamistehnikatest. "Loomulik ehk väljaõppeta juhendaja kasutab interaktiivseid tehnikaid suhteliselt vähe ja ebajärjekindlalt,» leidis Taubbaum ja lisas: «Olukord, kus juhendaja õpetab veebikeskkonda, mille igapäevane kasutaja ta ise on, võib juhendamise interaktiivsust veelgi vähendada. Sama tulemuse annab ka see, kui teismeline juhendaja hakkab ise omapead juhendamiseks ette valmistuma.»

Tiina Taubbaum näitas oma töös, et teismelistele juhendajatele ei peaks rääkima vanemaealise õppija eripäradest. Selle asemel soovib Taubbaum juhendaja väljaõppes keskenduda juhendamise tehnikatele, mida kasutades on täidetud ka suurem osa vanemaealise õppimise põhimõtetest. Selliselt saab vältida põlvkondade vaheliste erinevuste rõhutamist ja vanuseliste stereotüüpide süvendamist ning seeläbi vähendada ühiskonnas vanuselise diskrimineerimise riske.

Dokoritöö juhendaja oli Tallinna Ülikooli professor Peeter Normak. Oponendid olid Münchener Ludwig Maximiliani Ülikooli professor Bernhard Schmidt-Hertha ning Malta Ülikooli dotsent Marvin Formosa.